

ЦЕНТРАЛІЗОВАНА БІБЛІОТЕЧНА СИСТЕМА
ПОДІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ М. КИЄВА
Бібліотека імені Віктора Некрасова

***Альма Матер для
багатьох поколінь***

(до 190 – річчя побудови та відкриття КНУ ім. Т. Шевченка)

бібліографічний нарис

Київ, 2024

**ЦЕНТРАЛІЗОВАНА БІБЛІОТЕЧНА СИСТЕМА
ПОДІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ М. КИЄВА
Бібліотека імені Віктора Некрасова**

Серія : Київ – наше рідне місто

Вип. 3

Альма-матер для багатьох поколінь

*(до 190-річчя від часу заснування
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка)*

бібліографічний нарис

Київ, 2024

Альма-матер для багатьох поколінь (до 190-річчя від часу заснування Київського національного університету ім. Т. Шевченка) : бібліогр. нарис / уклад. Тетяна Бондаренко ; ред. Тетяна Войкіна ; відп. за вип. Ганна Брагарник ; ЦБС Поділ. р-ну, б-ка ім. Віктора Некрасова. – Київ, 2024. – 37 с. – (Київ – наше рідне місто ; вип. 3).

Бібліографічний нарис є третім випуском із серії «Київ – наше рідне місто» і присвячений 190-річчю від часу заснування Київського національного університету ім. Т. Шевченка.

До видання включено бібліографічні описи з електронного каталогу Публічної бібліотеки імені Лесі Українки міста Києва (<http://lucl.kiev.ua/>), електронного каталогу бібліотеки ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Т. Шевченка <http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/opis.php3>, Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного (<http://www.dnabb.org/>), а також використано ДБА бібліотеки імені Віктора Некрасова.

Всього подано **30** друкованих джерел інформації та **5** інтернет-джерел. Анотації надано українською мовою. Астериском (зірочкою *) позначені книги, що є у фондах бібліотек ЦБС Подільського району.

Видання розраховане на екскурсоводів, краєзнавців, бібліотечних працівників, викладачів навчальних закладів, здобувачів освіти, гостей міста, а також на всіх, хто цікавиться історією Києва.

Відгуки, зауваження та пропозиції надсилайте за адресою:

**вул. Ярославська, 32 / Волоська, 33, м. Київ, 04071
тел.: 425-05-37**

e-mail: podil_nekrasov@ukr.net

Від укладача

2024 рік – ювілейний для Київського національного університету імені Тараса Шевченка, що належить до когорти найвідоміших у світі. За 190 років свого існування він став осередком, де плекаються передові ідеї і готується національна інтелігенція й панує волелюбний дух. Університет вистояв, пройшов крізь численні історичні бурі та грози, зумів сформувати й утримати власну традицію, вибудувати свій інтелектуально-духовний простір, у якому завжди жили найсвітліші ідеї, найвеличніші відкриття.

Саме з ним пов'язані тисячі найвидатніших представників вітчизняної науки та вищої школи, сотні відкриттів світового рівня, великі ідеї суспільного прогресу. Його обирають достойні й талановиті, яким університет дає можливість стати лідерами у професії та суспільному житті. Яскраве свідчення цього – видатні професори, талановиті студенти, успішні співробітники й славетні випускники, які формують інтелектуальну еліту не лише України, а й світу.

Культ знань, висока ерудиція, загальна культура, прагнення творити, приумножувати блага на користь свого народу, незалежної України – таким є сьогоднішній день Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Укладач: Тетяна Бондаренко
Редактор: Тетяна Войкіна
Відповідальна за випуск: Ганна Брагарник

© Бібліотека імені Віктора Некрасова

У витоків

Питання створення в Києві університету громадськість міста порушувала впродовж тривалого часу. Однак російська імперія не була зацікавлена в поступі вищої освіти на українських землях, тому розв'язання цього питання постійно відкладалося. До нього повернулися тільки в 1833 р., коли імператором Миколою I було видано наказ про заснування Імператорського Університету Святого Володимира на базі перенесеного до Києва польського Кременецького ліцею (був закритий після польського повстання, в якому брали участь студенти). Університет Святого Володимира в Києві – вищий навчальний заклад, який мав утілювати у життя знамениту засадничу тріаду російської державності, сформульовану міністром освіти, графом С. Уваровим (1786–1855) – православ'я, самодержавство, народність.

Наказ Миколи I Міністерству народної освіти про затвердження проекту статуту та штату Університету Святого Володимира.

15 липня 1834 року у день пам'яті Святого рівноапостольного князя Володимира, відбулося урочисте відкриття університету. Це була визначна подія для міста. Університет став одним із тих потужних чинників, що сприяли не лише культурному розвитку Києва, а й збільшенню його населення, поживавленню в місті видавничої активності, появі нових книгарень, установ розважального характеру тощо.

Навчання в нововідкритому університеті розпочалося 28 серпня (за старим стилем) 1834 року в триповерховій садибі генерала М. Є. Бегічева по вулиці Інститутській.

Водночас було створено Київський учбовий корпус, центром якого став університет. Відкриття університету в Києві перетворювало його на один з найпотужніших культурно-освітніх центрів держави з науковим потенціалом, який зростав із року в рік.

М. Максимович

Спочатку в університеті був лише один факультет – філософський з історико-філологічним та фізико-математичним відділеннями. Наступного року було утворено юридичний факультет, а в 1841-му – медичний. Першим ректором закладу став видатний вчений-енциклопедист, професор ботаніки, фольклорист, історик, нащадок козацького роду Микола Максимович (1804–1873). Одночасно він обіймав посаду декана історико-філологічного відділення.

Першого навчального року до університету зарахували 62 студенти, працювало 17 викладачів, а адміністративні функції виконували 12 чиновників. В університеті панувала важка атмосфера миколаївського режиму: і студенти, і викладачі перебували під постійним наглядом. Повноцінному розвитку Київського університету в перші роки його існування заважала також відсутність власного достойного приміщення і необхідність орендувати чужі будівлі.

Поки університет розміщувався у найманих приміщеннях на Липках, у Санкт-Петербурзі було проведено конкурс проєктів його власної будівлі. Переміг проєкт російського архітектора італійського походження Вікентія Беретті (1781–1842). Після міністерської експертизи 15 квітня 1835 року саме цьому академікові архітектури було доручено скласти кошторис на будівництво головного корпусу Київського університету. Також Міністерство народної освіти вимагало, щоб Беретті весь час перебував на місці будівництва й особисто здійснював за ним нагляд. Така умова змусила Вікентія Івановича протягом п'яти місяців завершити свої справи в Петербурзі і виїхати до Києва у вересні 1835 року. До міста Беретті прибув у супроводі свого учня архітектора Павла Спарро. Майже два роки Беретті і Спарро шукали місце для будівництва корпусу і проводили підготовчі роботи. Місце під будівництво обрали на горі між Бессарабською і Галицькою площами. У ті роки це була околиця Києва, оточена пустирями та чагарниками.

Вікентій Беретті

31 липня 1837 року відбулося урочисте закладення головного корпусу по вулиці Володимирській, 60, а в 1842-му студенти вже вчилися у не зовсім завершеній будівлі.

Вид на будівлю Київського університету в кінці XIX ст.

Олександр Беретті

Того ж року В. І. Беретті помер, і всі роботи завершував його син Олександр Вікентійович Беретті (1816–1895). Класичні споруди університету та інституту шляхетних дівчат на багато десятиліть визначили обличчя нового капіталістичного Києва, дали мистецькі зразки, на які орієнтувалися усі київські архітектори протягом наступних ста років.

Поруч із новим приміщенням професор Ернест Рудольф Траутфеттер (1809–1889) заклав ботанічний сад (1839), який і досі є одним з головних осередків розвитку ботанічної науки в Україні. В 1849 р. за проектом архітектора Йосипа Лауфера (1812–1846) було завершено спорудження оранжереї на сім відділень та двоповерхового корпусу, збудованого в стилі класицизму і призначеного для розміщення лабораторій, гербарію, аудиторій тощо.

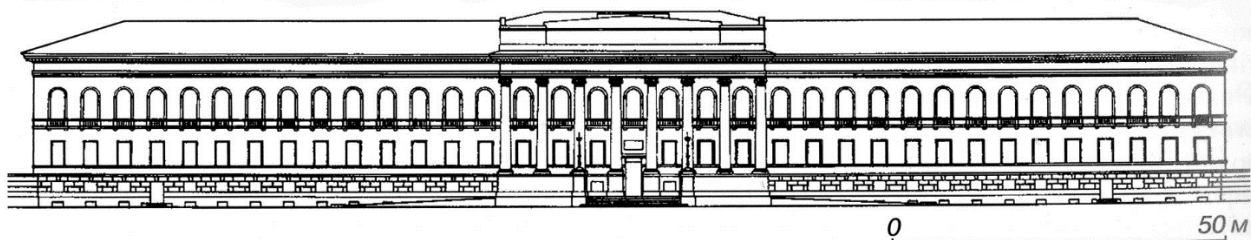
«Червоний» корпус

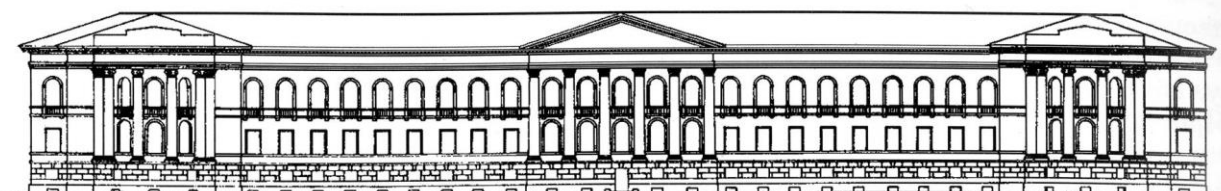
Новий корпус університету будували від 1837-го до 1842-го. Остаточна сума кошторису становила 3 млн. 859 тисяч рублів. Він вирішений у стилі класицизму, має неофіційну назву «червоний» через пофарбування його фасадів, оздоблених чорними чавунними елементами, що відповідає кольорам стрічки ордену Святого Володимира (заснований у 1782 році), чие ім'я тоді носив університет. Тому девіз ордену «Користь, честь і слава» (лат: «Utilitas, Honor et Gloria») був і девізом університету до жовтневого перевороту 1917 року.

Будівля чотириповерхова з підвалами; перший поверх цокольний, невисокий четвертий знаходиться на рівні фриза. Всередині будівлі знаходиться просторий двір. Оскільки на момент будівництва ще не було вирішено з якого боку буде основна вулиця, тож зодчий проєктував споруду так, щоб вона виглядала презентабельно з усіх сторін. З боку подвір'я фасади пофарбовано класичними жовтим і білим кольорами. Довжина фасаду будинку складає 145,68 м.

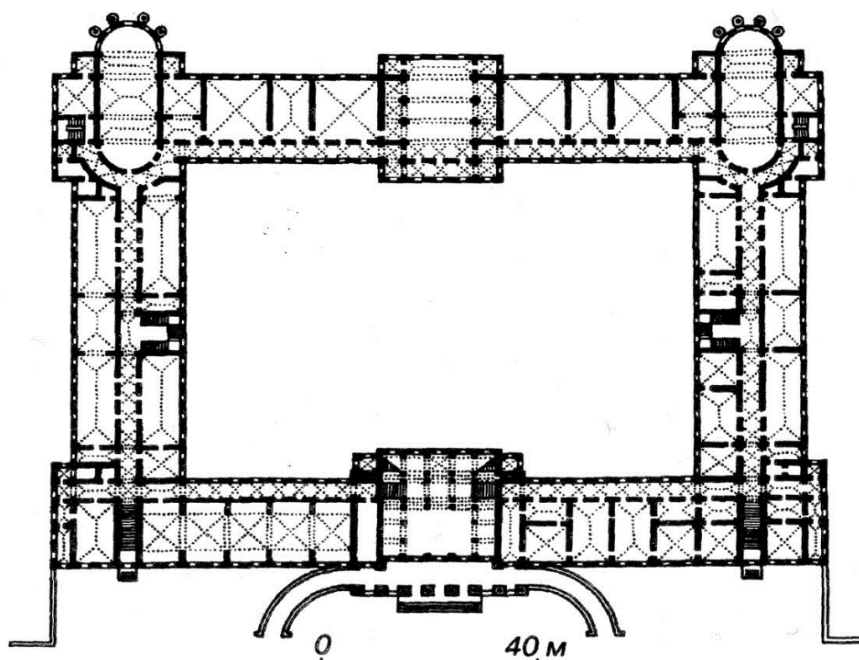
У плані монументальна споруда являє собою каре з прямокутним внутрішнім двором. Розміри – 146 x 115 м.

Головний фасад

Тільний (садовий) фасад

План першого поверху

Найвиразніше виглядає головний фасад, головну вісь якого утворює могутня вертикаль восьмиколонного портика з витонченими капітелями іонічного ордера на всю висоту корпусу, наче протиставлена протяжності стін. Порттик спирається на глухий п'єдестал на рівні цокольного поверху. До головного входу підводять сходи, фланковані металевими чорними світильниками на п'єдесталах, і бічні пандуси. Площини стін оформлено лаконічно, їх рівномірно членують прямокутні й аркові (на третьому поверсі) віконні виступи.

*Замальовка Тараса Шевченка Червоного корпусу
Київського університету, 1846 р.*

Новим у цивільному будівництві Києва було використання у цій будівлі чавунних виробів у вигляді капітелей і баз колон, модульонів і дощок на зовнішньому карнизі, візерунчатих огорож і плиток підлоги.

Університет мав попервах цілком самодостатній характер. Студенти тут не лише вчилися, а й мешкали та харчувалися. На останньому поверсі чотириповерхове каре із внутрішнім двором розміщувалися гуртожитки казеннокоштных студентів. А ще в Червоному корпусі були клініки медичного факультету, дві домові культові установи: католицький костел св. Станіслава, закритий після польського повстання 1863 року, і православна церква Святого Володимира, діяли музей копій античної пластики (давньогрецька й давньоримська скульптура), нумізматичний музей (мюнц-кабінет), фундаментальна бібліотека, Центральний архів давніх актів (ЦАДА) і Тимчасова комісія для розгляду давніх актів (Археографічна комісія). У напівпідвальному першому поверсі розташовувалися мінералогічні, геологічні, зоологічні, ботанічні колекції, майстерні та лабораторії природничих наук. На третьому поверсі, в Актівій залі для урочистих подій, відбувались офіційні церемонії, захист дисертацій тощо.

З появою окремого приміщення на Паньківщині факультетів стало чотири: історико-філологічний, юридичний, фізико-математичний і медичний. Такий факультетський склад зберігався до 1917 року. Кількість студентів сягала тисячі і більше.

Одна з перших світлин Київського університету

Київський університет у першій половині XIX ст.

Всупереч бажанням імперського уряду перетворити Київський університет на форпост російського самодержавства, у його стінах завжди жили і розвивалися прогресивні ідеї. Тут працювали та навчалися видатні постаті культурного та наукового життя України. Поява нових людей, швидкий розвиток науки, формування прогресивних ідейних течій привели до того,

що російському царизму не вдалося втримати університетське життя в казенних рамках імперської ідеології. Київський університет міцнів і розвивався. Він став не тільки значним науковим центром, а й одним з осередків передової громадсько-політичної думки та революційно-визвольної боротьби в Україні. В його стінах народжувалися прогресивні ідеї, базовані на кращих зразках світової гуманістичної думки.

У 1845–1847 рр. в університеті розгорнуло свою діяльність Кирило-Мефодіївське товариство, члени якого вперше піднесли українське питання не лише в культурно-просвітницьку, а й у політичну площину.

Ідейним натхненником кирило-мефодіївців був геніальний український поет Т. Г. Шевченко (1814–1861), котрий наприкінці травня 1845 р., після закінчення Академії мистецтв у Петербурзі, приїхав до Києва. Він став співробітником Тимчасової комісії для розгляду давніх актів. Тарас Григорович був добре знайомий з професорами закладу – Михайлом Максимовичем, Олександром Селінім (1816–1877), Миколою Костомаровим (1817–1885), Миколою Іванишевим (1811–1874). У цей період серед студентів та викладачів набули поширення рукописи його ненадрукованих волелюбних творів: «Сон», «Кавказ», «І мертвим, і живим...», «Розрита могила», «Великий льох», «Холодний яр», «Заповіт» та ін. У 1847 р. Т. Шевченко виграв конкурс на заміщення вакантної посади вчителя малювання в університеті. Проте попрацювати не довелося: у квітні 1847 р. за участь у Кирило-Мефодіївському товаристві його заарештували і відправили до Петербурга. Пізніше, перебуваючи на засланні, Тарас Григорович змалював деякі епізоди з життя Київського університету в повісті «Близнюки», де створив позитивний образ студента-медика Саватія Сокири.

Меморіальна дошка Тарасові Шевченку на фасаді Червоного корпусу Київського університету

Кирило-Мефодіївське товариство

Із великим сумом сприйняло прогресивне студентство університету звістку про передчасну смерть поета. Коли труну з тілом Кобзаря перевозили до Канева, студентська молодь зустрічала процесію і взяла участь у жалобній маніфестації, що відбулася в Києві 19 травня 1861 р.

Студенти також брали активну участь у відзначенні шевченківських роковин, що нерідко супроводжувалися політичними демонстраціями та страйками.

Київський університет у другій половині XIX ст.

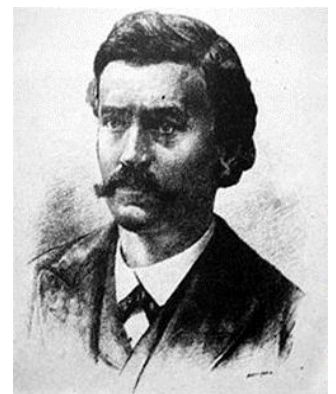
М. Пирогов

Початок правління Олександра II збігся з переїздом до Києва Миколи Івановича Пирогова (1810–1881), який 1858 року обійняв посаду попечителя Київського учбового округу, поєднуючи адміністративні обов'язки з викладанням на медичному факультеті університету. Сюди хірург приніс ліберальний дух реформ, підтримував просвітянські заходи університетської молоді з організації у місті недільних шкіл. Місцева бюрократія розпочала цькування М. І. Пирогова за сміливу громадянську позицію, і в 1861 році він був знятий з посади попечителя Київського учбового корпусу.

Починаючи з 1860-х рр., Київський університет перетворюється на великий науково-освітній центр загальноєвропейського значення. Саме університет став тою кузницею, яка помалу і повільно, але впевнено почала кувати кадри національної свідомості української інтелігенції. З 1860–1865 рр. тут навчався видатний український композитор Микола Лисенко (1842–1912). Серед випускників університету багато відомих постатей – художник Микола Ге (1831–1894), громадський діяч Михайло Драгоманов (1841–1895), історик і державний діяч Михайло Грушевський (1866–1934), композитор Левко Ревуцький (1889–1977), громадський діяч економіст й етнограф Тадей Рильський (1841–1902), історик Євген Тарле (1874–1955), математик Микола Чеботарьов (1894–1947), письменник Костянтин Паустовський (1892–1968), та ін.

В університетському середовищі постійно діяли дисидентські гуртки польської, української чи загальноросійської радикальної орієнтації. Найбільш згуртованим в університеті був український ліберально-демократичний рух, визнаним лідером якого тривалий час вважався Володимир Антонович (1834–1908). Його друзями і однодумцями були Кость Михальчук (1840–1914) й Павло Житецький (1837–1911).

У 1861 році вони заснували українське культурно-просвітнє товариство «Київська Громада», органічно пов'язане з університетом. Громадівці проводили системне вивчення різних аспектів життя українського народу, природи і продуктивних сил України, в якому також брали участь Олександр Лазаревський (1834–1902), Іван Лучицький (1845–1918), Микола Зібер (1844–1888), Олександр Кістяківський (1833–1885), Олександр Русов (1847–1915), Федір Вовк (1847–1918) та ін.

Володимир Антонович

І. Нечуй-Левицький (у центрі) зі членами «Старої громади»

Наукова діяльність професорів університету проводилася в тісному контакті із зарубіжними науковими центрами та видатними вченими світу. Широко практикувалися закордонні наукові відрядження, публікація праць в іноземних журналах тощо. Однією з форм підтримки культурних зв'язків було обрання видатних учених і діячів культури почесними членами університету. Зокрема, це – медик Макс Йозеф Петтенкофер (1818–1901), історик Леопольд фон Ранке (1795–1886), письменник Іван Тургенєв (1818–1883), хімік Дмитро Менделєєв (1834–1907), мікробіолог Ілля Мечніков (1845–1916) та інші.

Київський університет у період 1900–1917 рр.

Володимир Перетц

Початок ХХ ст. в історії університету відзначився тим, що українська інтелігенція підняла проблему українізації вищої освіти в регіоні. 20 квітня 1906 р. представники української громади м. Чернігова (Дмитро Яворницький (1855–1940), Михайло Коцюбинський (1864–1913), Леонтій Шрамченко (1877–1954) та ін.) порушили питання про відкриття в Київському університеті кафедр: «української мови, літератури, історії, етнографії і права звичаєвого, з викладами тих предметів на українській же мові». 22 травня 1906 р. професори Володимир Перетц (1870–1935) і Григорій Павлуцький (1861–1924) підписали подання до деканату історико-філологічного факультету, в якому обґрунтували необхідність відкриття українознавчих кафедр.

На їхню підтримку у Київському університеті виступили українські громадські та культурні діячі: Іван Липа, Симон Петлюра, Дмитро Дорошенко, Борис Грінченко, Олександр Лотоцький, Сергій Єфремов та ін. 27 листопада 1906 р. студенти-українці передали до Вченої ради університету заяву з проханням відкрити українознавчі кафедри.

Під заявою поставили свої підписи 1430 студентів. Однак проти цієї ідеї різко виступили ректор університету Микола Цитович (1861–1919), реакційно налаштована частина професури й керівництво імперського Міністерства народної освіти. У 1907 р. за власною ініціативою професори Андрій Лобода (1871–1931) й Володимир Перетц розпочали викладання в університеті української літератури, проте, невдовзі «крамольний експеримент» було заборонено.

1912 рік

Перша світова війна суттєво дезорганізувала освітній процес. Чимало студентів опинилися в діючій армії, медичні клініки університету було перетворено на військові шпиталі, а частину лабораторій через загрозу окупації Києва німецькими та австрійськими військами евакуйовано вглиб імперії, до м. Саратова.

Тільки восени 1916 р. університет повернувся до Києва. Переїзди завдали серйозних збитків лабораторіям, кабінетам і музейним колекціям університету. У такому стані Київський університет застав добу революцій, які в Україні вилилися в боротьбу за культурне та національне відродження і створення власної незалежної держави.

Лекція професора Григорія Павлуцького у кабінеті образотворчого мистецтва

Після ліквідації самодержавства наполегливі вимоги українських студентів і викладачів, пов'язані з відкриттям українознавчих кафедр і запровадженням української мови викладання, змусили нову владу в Петрограді піти на окремі поступки.

27 червня 1917 р. Міністерство народної освіти розробило положення про відкриття в Університеті Св. Володимира чотирьох українознавчих кафедр: української мови, літератури, історії та історії західно-руського права. 5 вересня 1917 р. відповідне подання Міністерство спрямувало Тимчасовому урядові. 19 вересня 1917 р. уряд прийняв постанову про створення вищезгаданих кафедр у Київському університеті. 30 вересня 1917 р. керівництво університету розпорядилося упродовж трьох місяців провести підготовчу роботу й конкурс на заміщення посад для українознавчих кафедр. Однак у січні 1918 р., коли минув тримісячний термін, політичні події, що розгорнулися в Україні, відтіснили академічні проблеми на задній план.

Київський університет у період української революції (1917–1919)

Коли в Україні було здійснено спроби створити власну державу, багато викладачів та студентів університету взяли активну участь у державотворчих процесах та боротьбі за самостійність. Найгероїчнішою сторінкою цієї боротьби став бій з більшовицькими частинами під Крутами в 1918 році. На початку січня 1918 р. на заклик лідерів Української Народної Республіки понад триста київських студентів і гімназистів об'єдналися в студентський курінь. Перша сотня добровольців (130 осіб) під командуванням сотника-студента Андрія Омельченка вела важкі оборонні бої, захищаючи 29 січня 1918 р. важливий залізничний вузол та стримуючи наступ російських більшовицьких частин на Київ.

*«За свободу України. Полеглим
синам у боротьбі під Крутами»,
київський плакат 1918 року*

Після встановлення в Україні радянської влади (1919) Київський університет (як й інші українські університети) було розформовано (1920). На базі медичного факультету організовано медичний інститут, юридичний факультет передали Інституту народного господарства; з історико-філологічного, фізико-математично-природничого факультетів, а також Київського учительського інституту та Київських вищих жіночих курсів створено Вищий інститут народної освіти ім. М. Драгоманова (з 1926 р. – Київський інститут народної освіти).

Відсутність класичної університетської освіти призвела також до зменшення кількості наукових і професорсько-викладацьких кадрів, втрати університетських освітніх і наукових традицій та падіння загального рівня вищої освіти, адже за весь період після закриття університетів їм не було знайдено рівноцінного замітника. Загалом, стала очевидною неспроможність радянської влади успішно організувати діяльність вищих навчальних закладів, не спираючись на позитивний досвід дореволюційної вищої освіти.

Відновлення Київського університету та його довоєнна діяльність (1933 – 1940)

У 1933 році університет відновлено у складі 7 факультетів. З грудня 1934 до середини 1935 року університет носив ім'я Отто Шмідта (1891–1956).

9 березня 1939 року на честь святкування 125-ї річниці від дня народження Тараса Григоровича Шевченка, університет та ботанічний сад перейменували на його честь, а на місці пам'ятника імператору встановили пам'ятник великому сину українського народу Тарасу Шевченку.

У цьому ж році університетові було передано Канівський біогеографічний заповідник, що став науково-експериментальною та навчальною базою для природничих факультетів. Наступного року було зведено новий навчальний корпус для гуманітарних факультетів (сьогодні – корпус Наукової бібліотеки імені Михайла Максимовича).

*Відкриття пам'ятника Т. Г. Шевченку
в Києві*

Студенти Київського державного університету, 1936 рік

Важкого удару університету протягом 1930–40-х рр. завдали масові репресії викладачів і студентів. Серед репресованих викладачів були вчені: Михайло Кравчук (1892–1942), Наталія Мірза-Авак'янц (1889–1942), Макар Русанівський (1904–1941), Костянтин Штеппа (1896–1958), Микола Безбородько (1883–1942), Агатангел Кримський (1871–1942) та багато інших.

Однак попри ідеологічні обмеження та репресії, напередодні Другої світової війни Київський університет був серед провідних вищих навчальних закладів СРСР і посідав третє місце серед радянських університетів. У ньому навчалось 4 тисячі студентів, на 52 кафедрах працювало понад 300 професорів, доцентів, викладачів, з яких – 8 академіків і 6 член-кореспондентів Академії наук України, 24 доктори, 65 кандидатів наук. Через аспірантуру університет готував молодих спеціалістів вищої кваліфікації із 43 спеціальностей.

Високому рівню науково-педагогічної роботи сприяли добре обладнані лабораторії, кабінети, музеї, бібліотека. У 1939 р. закладу було передано Канівський біогеографічний заповідник, який став науково-експериментальною та навчальною базою для природничих факультетів. Також при університеті існував Науково-дослідний інститут біології.

Університет у роки Другої світової війни (1941 – 1945)

Тяжким випробуванням для університету стала Друга світова війна. Сотні студентів та викладачів пішли захищати Батьківщину. Частина викладачів евакуювали до Кзил-Орди (Казахстан), де було налагоджено навчальний процес разом з колегами із Харківського державного університету у складі Об'єднаного українського державного університету. В окупованому Києві німці намагалися відновити роботу вишу, проте невдовзі закрили його, багатьох викладачів репресували, студентів відправили на примусові роботи до Німеччини. Окупанти пограбували університетську бібліотеку, музейні колекції, лабораторне обладнання. Під час боїв за визволення Києва у жовтні–листопаді 1943 р. головний корпус зазнав непоправних руйнувань і втрат. Після пожежі та п'яти вибухів від університету практично нічого не залишилось.

1943 рік. Радянські війська біля будівлі Київського університету, що димить, на вул. Володимирській.

У січні 1944 р. університет відновив свою діяльність, у ньому було відкрито нові факультети, реорганізовано створені раніше. Так розпочав свою діяльність економічний факультет, який до початку 1990-х рр. залишався єдиним в Україні з підготовки викладачів політичної економії. Водночас геолого-географічний факультет поділили на геологічний та географічний. У 1945 р. при університеті було створено Науково-дослідний інститут фізіології тварин. На той час це був єдиний інститут фізіології в Україні. У 1946 р. в університеті нараховувалося понад 3 800 студентів і 357 професорів та викладачів.

Київський університет післявоєнного періоду (1944 – 1991)

Разом зі своїм колективом київський архітектор Павло Альошин (1881–1961) приступає до вивчення архівних записів авторів будівництва університету батька та сина Беретті. З наміром відновити споруду у первісному вигляді він знімає обміри з руїн та створює проєкт, за яким у 1949 році Червоний корпус повністю відновлено. Та на цьому зодчий не зупинився, він розширив споруду у бік Ботанічного саду, оскільки збільшилась кількість студентів.

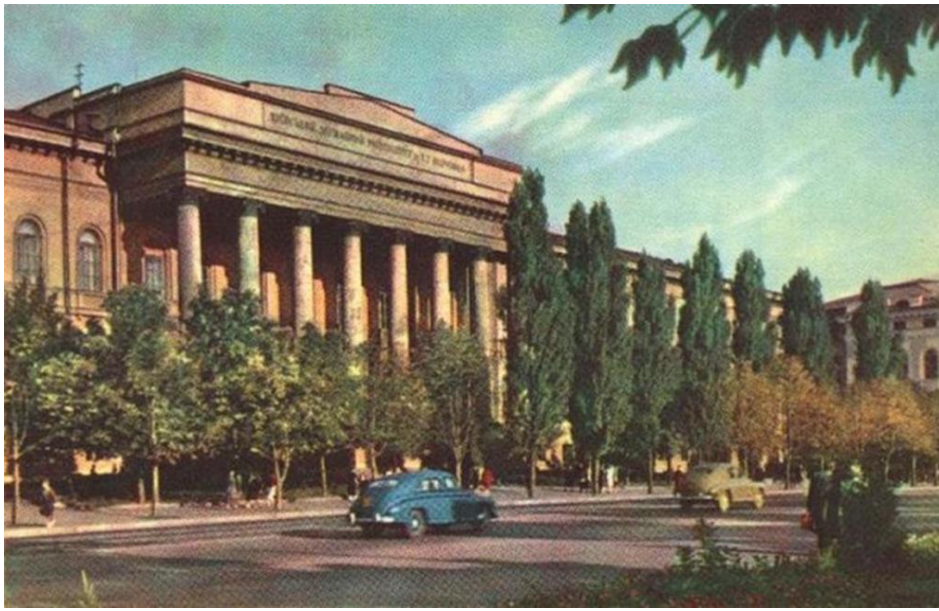

П. Альошин

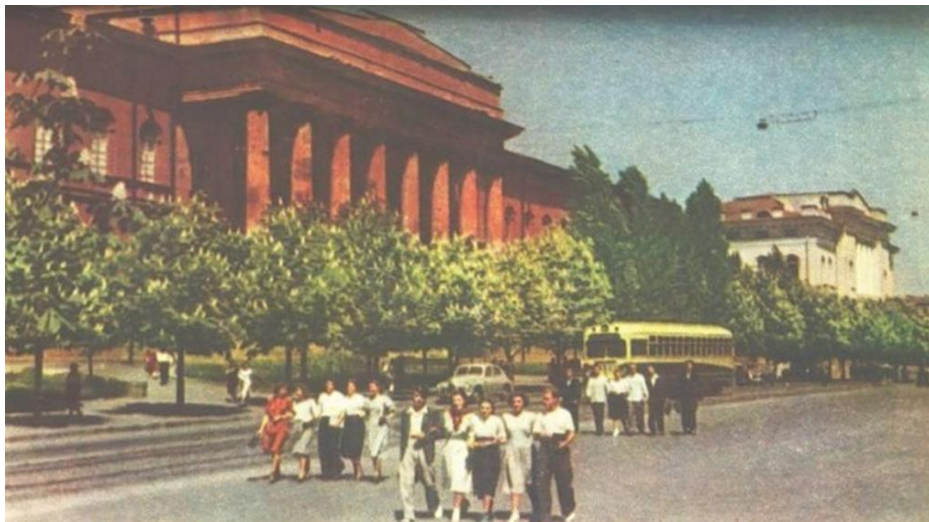
Щоб покращити освітлення приміщення у фризі фасаду зроблено отвори для вікон. У бібліотечному залі хрестові склепіння замінено на пологі залізобетонні, що були більш сучасними та витривалішими. Всі реставраційні роботи завершено 1954 року.

У повоєнні десятиліття університету вдалося не тільки відновити втрачений потенціал, а й значно посилити його. Після відбудови народного господарства почала стрімко розвиватися наука. Завдяки розвитку фізики в епоху науково-технічної революції безперервно виникали сучасні прикладні напрями, які швидко ставали новими галузями техніки. Те, що донедавна вважалося галуззю фундаментальної науки, перетворювалося на галузь промисловості. Фахівців широкого профілю з фізичної, твердотільної і кріогенної мікроелектроніки,

квантової і медичної радіофізики, автоматизації наукових досліджень почав готувати радіофізичний факультет.

1950-і роки

1957 рік

Наприкінці 1960-х рр. остаточно сформувалася кібернетика як наука фізико-математичного профілю, але з власним предметом дослідження – так званими кібернетичними системами. Київ у ті часи став центром кібернетики в СРСР. Значну роль у цьому відіграв Київський університет, в якому в 1957 р. було створено кафедру обчислювальної математики, потім – кафедри теоретичної кібернетики, економічної кібернетики та ін., на базі яких у 1969 р. у виші було відкрито факультет кібернетики. У цей період у Київському університеті знаходять свій розвиток традиції боротьби за демократичні цінності, захист прав українців на свою мову й культуру. Це спричинило чергову хвилю репресій. В Україні особливого розголосу набула боротьба з «буржуазним націоналізмом». Студентів та викладачів університету, які сміливо висловлювали свої ідеї, виключали з університету та звільняли з роботи. Однак

це не зупиняло молодих патріотів, які збиралися біля пам'ятника Кобзареві, читали вірші, співали «Заповіт», вкотре доводячи, що Київський університет був і залишається університетом студентського братства, справжньою академією вільнодумства.

Виступ ректора Київського університету Михайла Білого на святкуванні шевченківських днів, 1981 р.

Київський університет у часи незалежності України

Нові відповідальні завдання перед Київським університетом постали в роки розбудови незалежної Української держави. Вони були пов'язані з необхідністю вдосконалення системи підготовки та перепідготовки фахівців. Визначальною рисою процесу реформування вищої освіти стала зміна її основних акцентів – спрямування на формування нової генерації фахівців з глибокими фундаментальними й спеціальними знаннями, які могли б забезпечити соціально-економічний розвиток молодій державі. Згідно із Законом України «Про освіту», одним із важливих кроків у реформуванні навчального процесу

став перехід на ступеневу підготовку фахівців з вищою освітою – бакалаврів, спеціалістів, магістрів.

Сьогодні Київський національний університет імені Тараса Шевченка – це багатопрофільний навчальний заклад із великим вибором програм у найрізноманітніших галузях знань. Він об'єднує 7 навчальних інститутів (Військовий інститут, Інститут високих технологій, Інститут журналістики, Інститут міжнародних відносин, Інститут філології, Інститут післядипломної освіти, а також навчально-науковий центр «Інститут біології») та 16 факультетів (географічний, геологічний, економічний, історичний, інформаційних технологій, кібернетики, механіко-математичний, відділення довузівської підготовки, психології, соціології, радіофізики, електроніки та комп'ютерних систем, фізичний, філософський, хімічний, юридичний, навчання іноземних громадян). Також університет має низку підрозділів: підготовче відділення, Центр українознавства, геологічний та зоологічний музеї, Музей історії університету, Міжфакультетський лінгвістичний музей, інформаційно-обчислювальний центр, Астрономічну обсерваторію, Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет».

«Жовтий» корпус Університету

Окрім головного «червоного» корпусу, що розташований по Володимирській вулиці, 60, другий «жовтий» або гуманітарний – неподалік від першого, по бульвару Т. Шевченка, 14. Інші корпуси, споруджені переважно у 70-х рр. 20 ст., знаходяться на території університетського містечка в Голосієвському районі та в деяких інших місцях Києва.

Жовтий корпус університету

Будинок Гуманітарного (жовтого) корпусу університету (бульвар Тараса Шевченка, 14); збудований в 1850–1852 рр. у формах класицизму за проектом архітектора Олександра Вікентійовича Беретті. Будинок належав Першій гімназії. В гімназії викладали визначні історики Максим Берлінський та Микола Костомаров. Серед її вихованців були художники Микола Ге та В'ячеслав Левандовський, історик Микола Закревський, економіст Микола Бунге, поет Микола Гербель, скульптор Пармен Забіла, письменники Михайло Булгаков та Костянтин Паустовський, майбутні академіки Євген Тарле та Олександр Богомолець, Анатолій Луначарський.

У 1919 р. в будинку гімназії жив перший президент Академії Наук України академік Володимир Вернадський (1863–1945).

З 1959 р. будівля є навчальним корпусом університету.

Бібліотека ім. Михайла Максимовича

Будинок Бібліотеки університету ім. Михайла Максимовича (вул. Володимирська, 58) збудований у 1939–1940 рр. у стилі неокласицизму за проектом архітекторів Василя Осьмака (1870–1942) та Павла Альошина. Це найбільша за розмірами своїх фондів наукова університетська бібліотека в Україні.

Університетське містечко

Корпуси факультету кібернетики, соціології та механіко-математичного факультету

Забудова комплексу нових корпусів університету ведеться з 60-х років ХХ століття на південно-західній околиці Києва (навпроти Національного центру виставок і ярмарків). Автори проєкту – архітектори Вадим Ладний (1918–2011), Михайло Будилівський (1928), Володимир Коломієць (1940–2021).

Проект комплексу споруд інститутів міжнародних відносин і журналістики (вул. Мельникова, буд. 36) розробили архітектори «Київпроект» Олександр Носенко (1951), Ігор Шпара (1936–2016), Юрій Духовичний (1954–2022), Олександр Кліщук (1953) та Янош Віг (1947). Їхній проєкт у 1995 р. був удостоєний Державної премії України в галузі архітектури.

Зоологічний музей

Зоологічний музей Київського університету розміщений у «червоному» корпусі, у його лівому крилі, на III поверсі. Музей має дві великі експозиційні зали та велику фондову колекцію, що розміщена в окремих приміщеннях і включає різні групи безхребетних та хребетних тварин. У штаті музею – досвідчені зоологи, які є кураторами відповідних частин колекції. Музей започатковано наприкінці XIX ст. як кабінет зоології, який згодом переріс у велике зоологічне зібрання, одне з найбільших в Україні.

Ботанічний сад

Університетський ботанічний сад імені Академіка Олександра Фоміна (1869–1935) закладений у 1839 році за планом архітектора В. І. Беретті ботаніком Р. Е. Траутфеттером. Загальна площа становить 22,5 гектара, в колекції саду понад 10 тисяч видів, форм та сортів рослин. У 1846 – 1849 роках в ньому споруджено оранжереї для колекції субтропічних і тропічних рослин. Перед фасадом університету на площі в 5,4 га було розбито університетський парк, згодом названий Миколаївським (тепер парк Шевченка).

Долина магнолій Університетського Ботанічного саду

Астрономічна обсерваторія

Астрономічна обсерваторія Київського університету (вул. Обсерваторна, 3) заснована в 1845 році. Організатор і перший директор – Василь Федорович Федоров. Спершу планувалося розмістити університетську обсерваторію в приміщенні головного корпусу університету (про що свідчать наявні архітектурні проекти будівлі), однак пізніше вирішили побудувати для неї окрему будівлю. Це завдання знову довірили Вікентію Беретті, за чийм проектом вона і була побудована в 1841–1845 роках і офіційно відкрита 7 лютого 1845 року. До її складу входять дві заміські спостережні станції (біля с. Лісники Києво-Святошинського р-ну та с. Пилиповичі Бородянського р-ну Київ. обл.).

За час існування Київський університет підготував понад 300 тис. фахівців та понад 33 тис. кандидатів і докторів наук. Із його стін вийшли особистості, які зробили свій вагомий внесок у світову науку, серед них:

- історики й філологи: М. Максимович, В. Цих, Ф. Домбровський, І. Нейкірх, М. Костомаров, П. Павлов, В. Антонович, В. Іконніков, І. Лучицький, М. Драгоманов, В. Перетц, М. Довнар-Запольський, М. Дашкевич, А. Лобода, Ф. Вовк, Ф. Фортинський, Ю. Кулаковський, С. Єфремов, А. Кримський, О. Гермайзе, Є. Тарле, Н. Полонська-Василенко, О. Оглоблін;
- філософи: О. Новицький, О. Гіляров, Г. Челпанов, В. Шинкарук;
- юристи: К. Неволін, М. Іванішев, М. Владимирський-Буданов, О. Кістяківський;
- економісти: Г. Сидоренко, М. Зібер, М. Яснопольський, П. Кованько;
- математики та механіки: І. Рахманінов, М. Ващенко-Захарченко, П. Ромер, В. Єрмаков, Д. Граве, О. Шмідт, Б. Букреєв, Г. Пфейфер, Г. Суслов, П. Воронець, М. Боголюбов;
- фізики: М. Авенаріус, М. Шіллер, Й. Косоногов;
- хіміки: Г. Фонберг, М. Бунге, С. Реформатський, А. Бабко, А. Голуб, А. Пилипенко, А. Кіпріано;
- геологи: К. Феофілактов, В. Чирвинський, М. Андрусов, П. Тутковський, В. Тарасенко;
- ботаніки: В. Бессер, Е. Траутфеттер, О. Рогович, І. Шмальгаузен, С. Навашин, К. Пурієвич, О. Фомін, Й. Баранецький, М. Холодний, Н. Корнюшенко, Д. Зеров, О. Липа;
- зоологи: К. Кесслер, О. Ковалевський, О. Северцов, О. Коротнєв, С. Кушакевич, Л. Шелюжко, Б. Мазурмович;
- біохімік: О. Палладін;
- медики: В. Караваєв, О. Вальтер, В. Бец, М. Скліфосовський, Ф. Яновський, В. Образцов, В. Чаговець, М. Стражеско та інші видатні вчені.

В університеті навчалися й славетні діячі української культури: письменники М. Старицький (1840–1904), М. Рильський (1895–1964), М. Зеров (1890–1937), В. Симоненко (1935–1963), композитор М. Лисенко, публіцист В. Марченко (1947–1984), політичний діяч В. Чорновіл (1937–1999) та інші.

До цих видатних діячів науки і освіти нині долучаються ті, хто творить сучасну історію і сьогодення університету, несуть нове мислення, ідеї, культуру знань, національну свідомість, високу ерудицію.

Детальніше у виданнях:

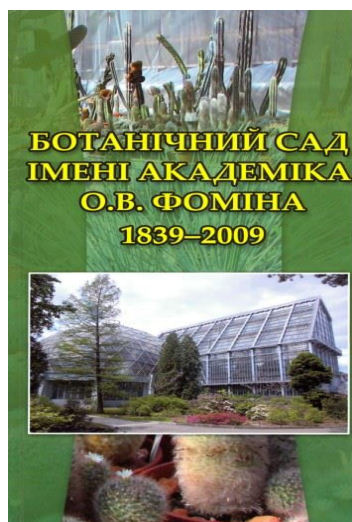
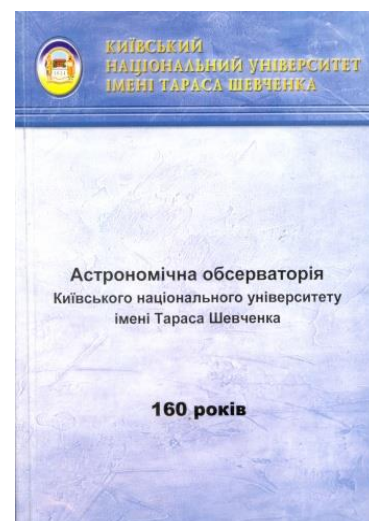

Alma mater. Університет св. Володимира напередодні та в добу Української революції : 1917–1920 : матеріали, документи, спогади : у 3 кн. Кн. 1 Університет св. Володимира між двома революціями / КНУТШ, НБ ім. М. Максимовича ; Ін-т рукопису НБУВ; ЦДАУК; ЦДАВОВ; ДАК; упоряд. В. А. Короткий, В. І. Ульяновський. – Київ : Прайм, 2000. – 704 с. : іл. – (Київський університет у документах, матеріалах та спогадах сучасників).

У першій книзі тритомного збірника подано офіційні документи, приватне листування і спогади сучасників про діяльність Київського Університету св. Володимира. Вперше публікуються численні архівні дослідження та фотоматеріали, що цілком по новому репрезентують університет напередодні Української революції.

Астрономічна обсерваторія Київського національного університету імені Тараса Шевченка : 160 років / відп. ред. В. М. Єфіменко. – Київ, 2005. – 260 с.

Подано історичний нарис про створення, становлення та подальший розвиток Астрономічної обсерваторії Київського національного університету ім. Т. Шевченка, найважливіші результати з основних напрямів щодо досліджень вчених обсерваторії за останні роки.

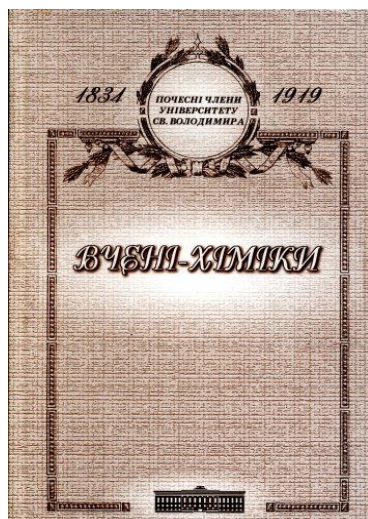
Ботанічний сад імені академіка О. Ф. Фоміна : 1839–2009 : путівник-довідник / за ред. В. В. Капустяна, В. А. Соломахи ; Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2009. – 368 с. : фото кольор.

Викладено відомості щодо історії, природних умов, основних напрямів і результатів науково-дослідної роботи за 170 років існування Ботанічного саду ім. акад. О. В. Фоміна Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Наведено опис колекційних фондів рослин відкритого та захищеного ґрунтів.

Висока місія : сторінки історії Інституту міжнародних відносин Київського університету імені Тараса Шевченка : наук.-публіц. вид. / авт. кол. Л. В. Губерський [та ін.] ; за заг. ред. акад. НАН України Віктора Скопенка. – Київ, 1999. – 192 с.

Вчені-хіміки : почесні члени Університету св. Володимира (1834–1919) / В. В. Скопенко [та ін.] ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ : Прайм, 2001. – 160 с.

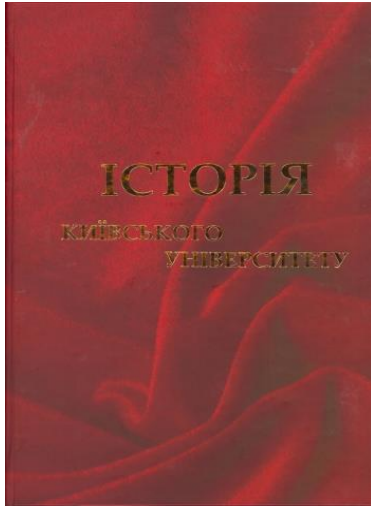

Книга присвячена одній із малодосліджених сторінок історії Київського університету – традиції обрання почесних членів. Через призму біографічних нарисів учених-хіміків висвітлюється процес становлення та розвитку традиції, як однієї з форм інтеграції вітчизняної та світової науки.

Географічний факультет у персоналіях : довід. / авт. кол. Я. Б. Олійник [та ін.]. ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ : ВГЛ «Обрії», 2008. – 190 с.

У довіднику містяться дані про життєвий та творчий шлях учених Київського національного університету імені Т. Шевченка, які зробили значний внесок у розвиток географічної освіти і науки.

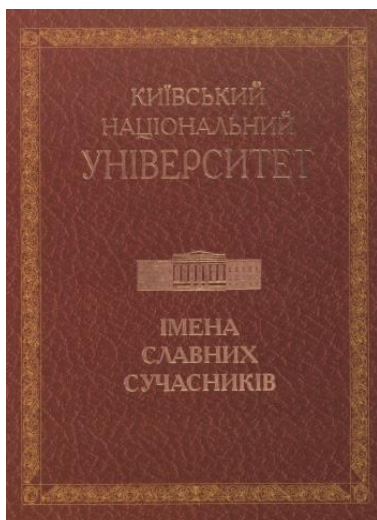
Історія Київського університету : моногр. / І. В. Верба [та ін.] ; кер. авт. кол. В. Ф. Колесник. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2014. – 895 с.

Видання є першою спробою узагальненого викладу історії Київського національного університету ім. Т. Шевченка за всі 180 років існування. Ураховуючи напрацювання попередньої історіографії, а також залучаючи широкий масив періоджерел, авторами відтворено всі найголовніші етапи життя Київського університету від зародження «університетської ідеї» в Києві й донині. Детально висвітлено навчальний процес, охарактеризовано найголовніші віхи розвитку наукових досліджень в університеті, розкрито його роль у

суспільному житті.

Казьмирчук, Г. Д. Університет св. Володимира і Тараса Шевченка : моногр. / Г. Д. Казьмирчук, М. Г. Казьмирчук. – Київ : УкрСІЦ, 2014. – 228 с. : іл.

У монографії на основі документальних джерел і наукової літератури висвітлюється виникнення і діяльність Кирило-Мефодіївського товариства в Університеті св. Володимира та участь в ньому Тараса Шевченка, акцентується увага на участі маловідомих братчиків, подається історіографія проблеми, висвітлюється проблема стосунків декабристів і Шевченка, вперше публікуються документи з цих питань.

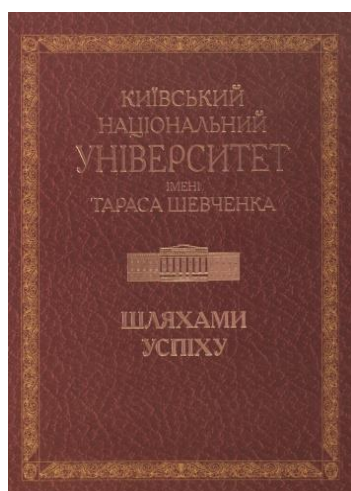

Київський національний університет імені Тараса Шевченка : імена славних сучасників / [авт.-упоряд. Н. Струк, О. Матвійчук] ; ред. кол. : гол. В. В. Скопенко, ред. О. В. Третяк [та ін.]. – Київ : Світ Успіху, 2004. – 288 с. : іл.

Ця книга є довідково-бібліографічним збірником, який започатковує серію видань про наших сучасників, чії імена пов'язані з Київським національним університетом імені Тараса Шевченка. Вона присвячена 170-річному ювілею головного навчального закладу України, який став найбільшим центром освіти і науки нашої держави. Галерею імен видатних діячів науки М. Максимовича, М. Костомарова, С. Реформатського, М. Драгоманова, М. Грушевського, М. Боголюбова та багатьох інших продовжують ті, хто творить сучасну історію.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка : незабутні постаті / [авт.-упоряд. О. Матвійчук, Н. Струк] ; ред. кол. : гол. В. В. Скопенко, ред. О. В. Третяк [та ін.]. – Київ : Світ Успіху, 2005. – 464 с.

Сто сімдесят років славних традицій університету відображені у цій книзі в портретах кращих синів і доньок українського народу. Вступаючи в європейський освітянський простір, можна з гордістю констатувати, що наукові та творчі здобутки багатьох викладачів та випускників університету досягли рівня національного надбання та надбання людства. На жаль, університет не минула лиха доля, коли під прес самодержавства підпали краці представники викладачів та студентства, а в часи комуністичного диктату багатьом із них довелося без суду і слідства накласти головою, звідати сталінських концтаборів.

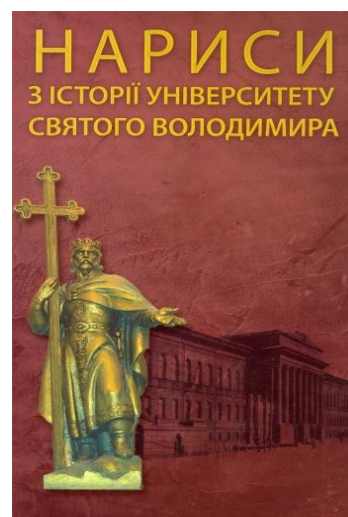

Київський національний університет імені Тараса Шевченка : шляхами успіху / ред. кол. : гол. В. В. Скопенко, ред. О. В. Третяк [та ін.]. – Київ : Світ Успіху, 2006. – 248 с.

Книга є довідково-бібліографічним збірником й ред. продовжує серію видань про наших сучасників, чії імена пов'язані з Київським національним університетом імені Тараса Шевченка. Це професори, викладачі та випускники цього навчального закладу. Значна увага приділена висвітленню ролі університету у формуванні наукової еліти України.

Нариси з історії Університету святого Володимира / [В. Ф. Колесник та ін.] ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2009. – 224 с.

Нариси присвячуються історії Університету святого Володимира (1834–1920), продовжувачем славних традицій якого є Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Автори, з урахуванням досягнень попередньої історіографії, а також нових документів і сучасних наукових підходів, відтворюють усі етапи становлення та розвитку Університету св. Володимира та характеризують навчальний процес і науковий потенціал, роль університету у громадському житті.

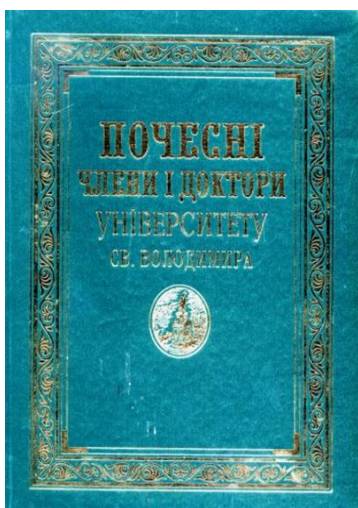
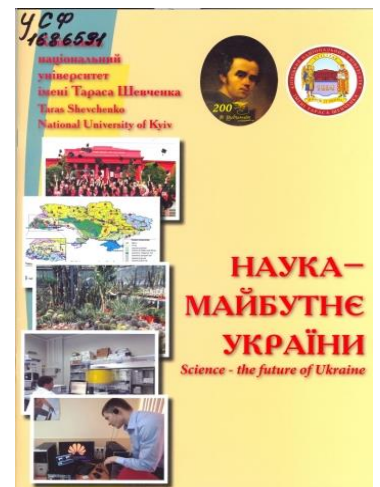

Наука в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка на зламі тисячоліть : довід. / [за заг. ред. В. В. Скопенка ; авт. кол. : О. В. Третяк та ін.]. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2002. – 328 с.

У книзі відображено величезну роль наукової діяльності вчених університету в досить складний для незалежної України період (1996–2001).

Наука – майбутнє України = Science – the future of Ukraine / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка ; вступ. ст. Л. В. Губерський ; авт. ідеї З. І. Логвін, С. В. Таланкіна ; за ред. С. А. Вижви ; пер. Т. В. Пастушенко; фото О. Ю. Жарій. – Київ : [б. в.], 2014. – 32 с.: іл. – Укр., англ. мовами.

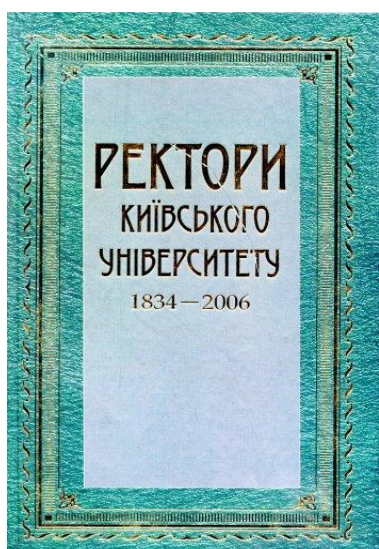
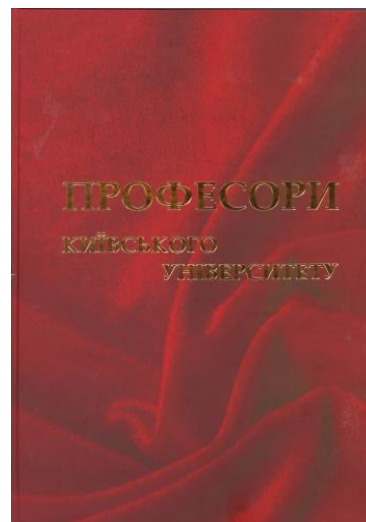

Почесні члени і доктори Університету Св. Володимира / авт.-упоряд. В. А. Короткий, Т. В. Табенська, Ю. В. Цимбал. – Київ : Либідь, 2005. – 328 с.

Книга є результатом тривалої пошукової праці науковців Київського національного університету Св. Володимира (1834–1919). Висвітлюються становлення і розвиток в університеті європейської традиції почесного членства і докторства. Видання широко ілюстроване.

Професори Київського університету : біограф. довід. / упоряд. С. Ю. Алтухова [та ін.]. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2014. – 591 с.

Видання, приурочене до 180-річного ювілею Київського національного університету імені Т. Шевченка, є першою спробою всеохопного висвітлення біографій видатних персоналій університету. Довідник уміщує 1710 статей, присвячених університетським професорам (від дня заснування університету і до наших днів), короткий виклад біографічних відомостей, сфери наукових інтересів і досягнень, членство у вітчизняних і закордонних академіях, наукових товариствах тощо.

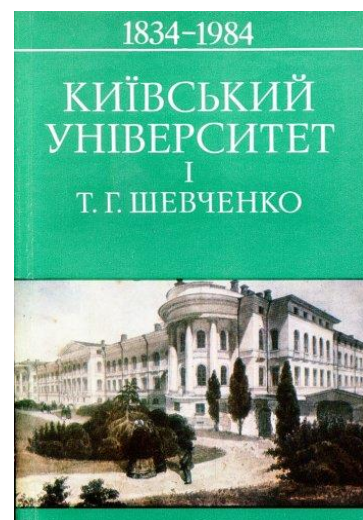

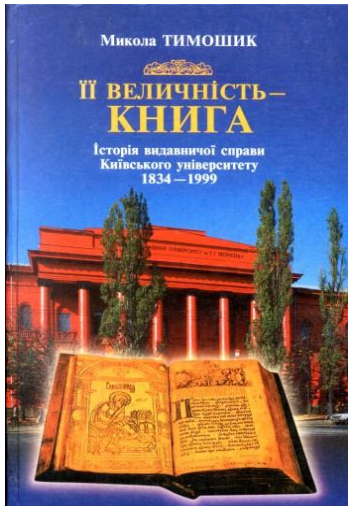
Ректори Київського університету : 1834–2006 : [біобібліогр. довід.] / В. В. Скопенко [та ін.] ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ : Либідь, 2006. – 336 с. : іл., портр.

Пропонована книга, що підготовлена як біобібліографічний довідник, розповідає про ректорів провідного навчального закладу України – Київського національного університету імені Тараса Шевченка й присвячена 175-річчю Alma Mater. Подається найважливіша інформація про життєвий шлях, науково-педагогічну й адміністративну діяльність очільників університету від його відкриття до 2006 року. Ілюстративний матеріал, що доповнює текст енциклопедичних довідок, своєрідно характеризує кожну епоху.

Сергієнко, Г. Я. Київський університет і Т. Г. Шевченко : 1834–1984 : моногр. / Г. Я. Сергієнко, Є. С. Сергієнко. – Київ : Вища школа, 1984. – 125 с.

У монографії, присвяченій 150-річчю Київського університету, досліджуються багатогранні зв'язки Великого Кобзаря з університетом, починаючи з часу першого знайомства Т. Г. Шевченка з цим учбовим закладом у 1843 році і до самої смерті поета. Висвітлюється період роботи Т. Г. Шевченка у Київській археографічній комісії; показана його участь в таємному Кирило-Мефодіївському товаристві, у створенні недільних шкіл. Особлива увага приділяється питанням поширення революційно-демократичних ідей поета в університеті.

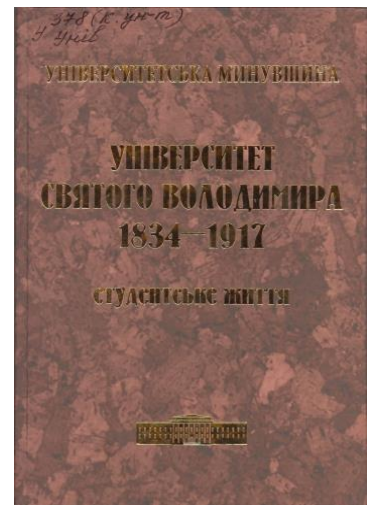

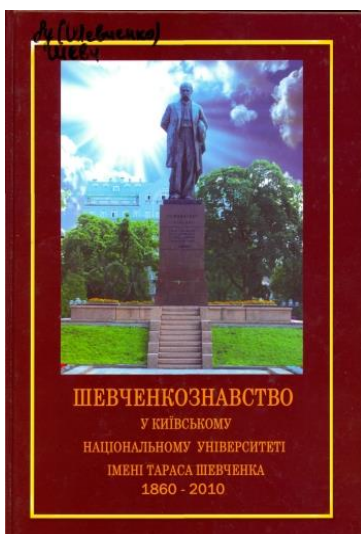
Тимошик, М. Її величність – книга : історія видавничої справи Київського університету : 1834–1999 : [моногр.] / Микола Тимошик ; [передм. В. В. Скопенка]. – Київ : Наша культура і наука, 1999. – 308 с. : іл.

Книга зацікавить читача маловідомими сторінками цікавої, повчальної і захопливої історії книговидавничої справи в Київському університеті. Також описується непроста доля вітчизняної наукової книги. Виклад матеріалу побудований переважно на архівних матеріалах, значна частина яких використовується вперше.

Університет Святого Володимира : студентське життя : 1834–1917 : зб. док. / упоряд. В. Ф. Колесник, В. А. Короткий, І. І. Чигирик ; за ред. Л. В. Губерського ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, наук. б-ка ім. М. Максимовича, Центр. держ. іст. архів України у м. Києві, держ. архів м. Києва. – Київ : ВЦП «Київський університет», 2014. – 415 с., 32 арк. фотоіл. – (Університетська минувшина).

Ювілейне видання з нагоди 180-річчя Київського національного університету ім. Т. Шевченка висвітлює становлення і розвиток академічного статусу студентів Університету Святого Володимира впродовж 1834–1917 рр.

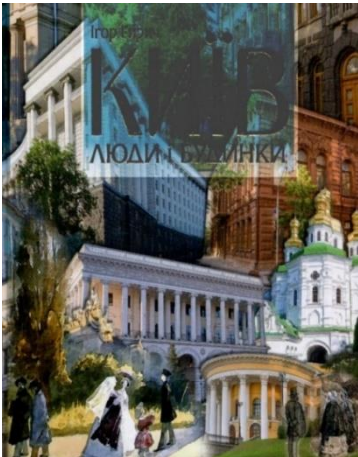
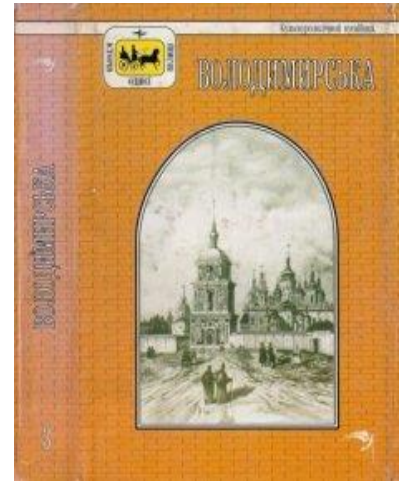

Шевченкознавство у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка : 1860–2010 : сторінки історії : моногр. / Л. М. Задорожна [та ін.] ; КНУТШ. – 2-ге вид., доп. та перероб. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2011. – 558 с.

Друге видання колективної монографії присвячене рецепції творчості Тараса Шевченка. Це спроба наукового коментаря шевченкознавчих праць, здійснена викладачами Київського національного університету імені Т. Шевченка з нагоди 150-ї річниці перепоховання Тараса Шевченка.

***Великий і могутній університет. Університетський майдан // Володимирська : культурологічний путівник. – Київ, 1999 – С. 61–63 : фото. – (Історія однієї вулиці).**

Долаючи переешкоди ярів і крутих схилів, Володимирська вулиця увібрала в себе всі принади київського ландшафту, а до того ж стала найнасиченішою в культурному значенні, позаяк зосередила в собі найвищу духовність, пам'ять про численні історичні події, що розгортались тут, як на велетенській сцені від давнини до сьогодення. Саме тут, за адресою Володимирська вулиця, 60, і розташований Київський національний університет ім. Т. Шевченка.

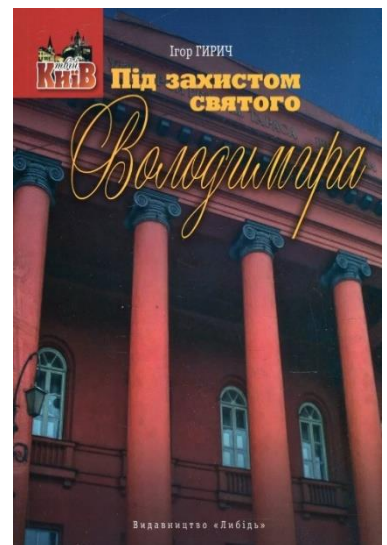

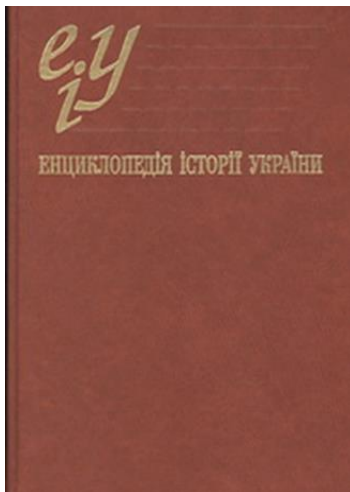
***Гирич, І. Університет / Ігор Гирич // Київ : люди і будинки. – Київ, 2015. – С. 316–322 : фото.**

Місцевість, де в XIX ст. постали споруди Університету святого Володимира, приваблює не лише своїм архітектурно-мистецьким обличчям: вона зберігає безцінну історичну пам'ять. Саме в околицях університету кристалізувалося громадське життя України модерного часу, саме тут формувалася новітня українська інтелектуальна еліта.

***Гирич, І. Університет / Ігор Гирич // Під захистом святого Володимира : університет та його околиці. – Київ, 2014. – С. 7–16 : фото. – (Твій Київ).**

Ця книжка є своєрідною лоцією для мандрівця одним з найцікавіших районів старого Києва – університетськими кварталами. Місцевість, де в XIX ст. постали споруди Університету святого Володимира, приваблює не лише своїм архітектурно-мистецьким обличчям: вона зберігає безцінну історичну пам'ять. Саме в околицях університету кристалізувалося громадське життя України модерного часу, саме тут формувалася новітня українська інтелектуальна еліта. Про це й розповідає автор, прямуючи разом із читачем чудовими вулицями Паньківщини, бульваром Шевченка та прилеглими до нього кварталами.

***Колесник В. Ф. Київський національний університет імені Тараса Шевченка / Колесник В. Ф., Патриляк І. К. // Енциклопедія історії України у 10 т. – Т. 4 : Ка – Ком. / редкол. В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. – Київ, 2007. – С. 260 – 528 с. : іл.**

***Федорова, Л. Головний корпус Київського національного університету ім. Т. Шевченка : 1837–1843 рр. : вул. Володимирська, 60 / Лариса Федорова, Ірина Прокопенко // Київ : архітектурний портрет / Лариса Федорова, Ірина Прокопенко ; Український державний інститут культурної спадщини. – Київ, 2021. – С. 82–84 : фото.**

Кальницький, М. Нові обрії старовинного університету / Михайло Кальницький // Вечірній Київ. – 2012. – 26 лип. (№ 70–71). – С. 29 : фото.

Історія Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, колишнього Київського університету св. Володимира.

Литвин, В. Київський національний університет імені Тараса Шевченка : бачення майбутнього / Володимир Литвин // Голос України. – 2021. – 3 берез. (№ 40). – С. 4–5 : фото.

В статті йдеться про перспективи розвитку Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Сліпушко, О. Повернення Кобзаря / Оксана Сліпушко // Дзеркало тижня. – 2019. – 2–6 березня (№ 8). – С. 15 : фото.

Автор статті досліджує історію присвоєння Київському університету імені визначного українського поета.

Тимошик, М. «При тих же університетах... повинно бути друкарням» : з історії книговидавництва університету Св. Володимира // Київська старовина. – 2004. – № 4. – С. 62–78.

До 170-річчя Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Інтернет ресурси:

Київський національний університет імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія // Creative Commons Attribution-ShareAlike. – Електрон. дані. – Режим : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82_%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%96_%D0%A2%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%81%D0%B0_%D0%A8%D0%B5%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%B0. – Назва з екрана. – Дата останньої правки : 06. 07. 2024. – Дата перегляду : 11. 07. 2024.

Міллер, І. Київський університет Шевченка встановив рекорд із найшвидшого випуску книги [Електронний ресурс] / Ірина Міллер // Главком : [сайт]. – Електрон. текст дані. – Київ, 2009–2024. – Режим доступу : <https://glavcom.ua/country/society/u-knu-im-shevchenka-vstanovili-rekord-z-vipusku-knihi-istoriji-vijni-vidali-za-kilka-hodin-998333.html>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 29. 04. 2022. – Дата перегляду : 01.07. 2024.

До книги увійшли понад 100 есе студентів-журналістів про події початку повномасштабного вторгнення.

Ніжинська, Т. ТОП-7 кумедних фактів з історії Київського університету : лицарі науки, революціонери і шанувальники дівчат [Електронний ресурс] / Тетяна Ніжинська // ВісКиїв : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Київ, 2015–2024. – Режим доступу : <https://bigkyiv.com.ua/top-7-kumednyh-faktiv-z-istoriyi-kyivskogo-universytetu-lytsariv-nauky-revoljutsioneriv-i-shanuvalnykiv-divchat/>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 20. 11. 2020. – Дата перегляду : 01. 07. 2024.

Патриляк, І. Київський університет. Перші кроки / Іван Патриляк ; фото Юрія Парабаєва [Електронний ресурс] / Іван Патриляк // Голос України : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Київ, 2009–2024. – Режим доступу : <http://www.golos.com.ua/article/314792>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 15. 03. 2019. – Дата перегляду : 08. 09. 2024.

Самчук, Т. Між голодом і ситістю : що їли студенти Київського університету у середині 19 століття [Електронний ресурс] / Тарас Самчук // Ізхакultura : [сайт]. – Електронні текст. дані. – Київ, 2019–2024. – Режим доступу : https://yizhakultura.com/material/20230328_2334. – Назва з екрана. – Дата публікації : 28. 03. 2023. – Дата перегляду : 01. 07. 2024.

ЗМІСТ:

Від укладача.....	4
У витоків.....	5
«Червоний» корпус.....	8
Київський університет у першій половині ХІХ ст.	11
Київський університет у другій половині ХІХ ст.	13
Київський університет у період 1900–1917 рр.	14
Київський університет у період української революції (1917–1919)	16
Відновлення Київського університету та його довоєнна діяльність (1933–1940)	17
Київський університет у роки Другої світової війни (1941–1945).....	18
Київський університет післявоєнного періоду (1944–1991).....	19
Київський університет у часи незалежності України.....	21
Жовтий корпус університету	22
Бібліотека ім. Михайла Максимовича.....	23
Університетське містечко.....	23
Зоологічний музей.....	24
Ботанічний сад	24
Астрономічна обсерваторія.....	25
Детальніше у виданнях.....	27
Інтернет ресурси	36

